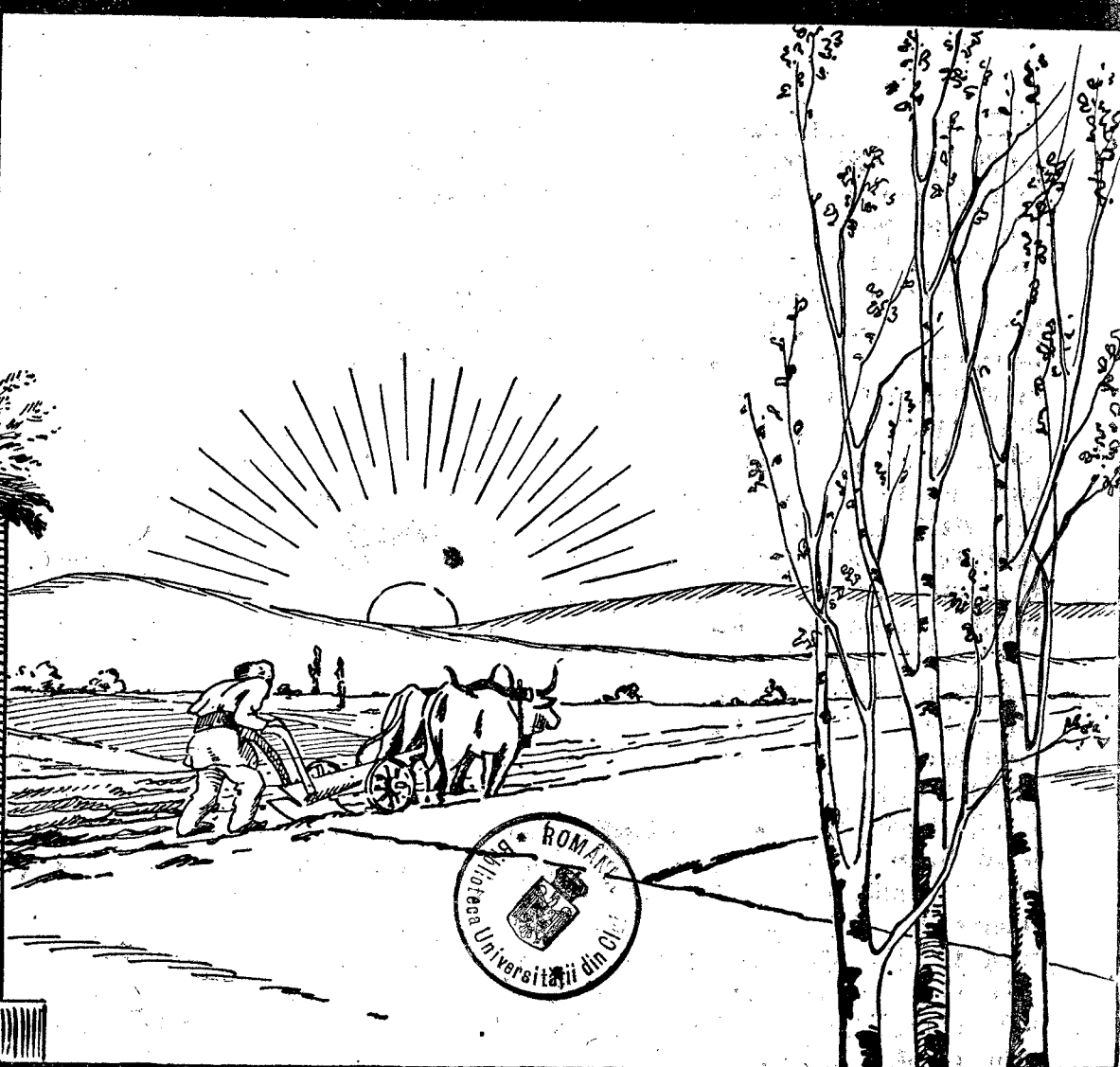

REVISTA ILUSTRATA

COSINZEANA

REDACTIA · SI · ADMINISTRATIA
· CLUJ · PIATA · CVZA-VODA · 16 ·

DIRECTOR ȘI REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMIȘA
 Prim-colaborator al revistei: Alexandru Hodoș

Abonamentul se plătește înainte. Un an Lei 200.—, jumătate de an Lei 100.—, un număr Lei 10.—
 Pentru instituții de stat, particulare și streinătate Lei 300.— pe un an

REVISTA APARE DE DOUA ORI PE LUNA

UN IMPONDERABIL ÎN EVOLUȚIA ȘCOLILOR MINORITARE

de

SEBASTIAN BORNEMISA

Cu toată vehementa campanie, pe care presa minoritară o poartă înăuntru și în afară de țară împotriva proiectelor noastre de legi școlare, — problema școlilor ungurești pare a se rezolvi într'un mod neașteptat și fără prea multă întârziere. Ceeace s'ar fi părut altădată că nu se poate îndeplini, decât pe lângă o legislație severă, — se angajează azi viața ca s'o rezolve ea, echitabil și fără multe discuții. Recentul caz dela Arad, cel puțin, aceasta ne-o dovedește.

Liceul unguresc de fete de aici, care a numărat acu-s doi ani peste o mie de eleve, în anul curent a trebuit să-și închidă porțile, deoarece numărul celor, care au mai cerut intrare în el a fost ridicol de mic și insuficient pentru susținerea lui. Iată deci o grabnică și cum spuneam echitabilă rezolvare a problemei școlare minoritare. Fără discuții prin presă, fără proteste la Liga Națiunilor și fără întreg cortegiul acela de injurii, pe care ni le-aduc amicii noștri concetățeni maghiari prin streinătate, problema școlilor ungurești se subțiază și se rezolvă de către fatumul implacabil, care dirigează soarta tuturor neamurilor și a țărilor, pe pământul acesta. Noi de altfel așa am crezut-o totdeauna, că veleitățile ungurești culturale și în special cele școlare nu pot fi o problemă primordială. Rezolvarea lor deci în chip forțat

dacă n'a stors desaprobară noastră, s'a întâmplat numai din simplul motiv, că în chestiuni de felul acestora nu socotim utilă intervenția niciunui glas românesc. În tratamentul cu minoritățile, în general, socotim, că nu poate avea loc decât o singură conduită acceptată de toate partidele politice, fie ele din dreapta, sau fie din stânga. Cât de mare să fie toleranța acestei conduite, aceasta se poate în prealabil discuta.

Acceptată însă odată, — este criminal, ca ea să fie supralicitată din motive electorale efemere, care nu au nimic de-a face cu esența unei probleme de natura aceasta.

Până se va ajunge însă de acord asupra acestui așa zis *tratament fix* pentru politica minoritară, — iată că viața sa angajează ea singură, ca să rezolve această gîngășă problemă și o rezolvă fără drept de apel și fără ca păgubașii să mai îndrăznească a-și purta închipuitele dureri pe dinaintea fotelelor catifelate ale celor ce reprezintă justiția popoarelor.

Fatumul implacabil pune deci o problemă grea și amară la punct. Azi vine Aradul, ca să dovedească inutilitatea unei școli maghiare de fete și, de sigur, că mâine vor veni alte orașe, ca să-și spună acelaș verdict rece și sever. În câțiva ani astfel, suntem siguri, că școala maghiară va fi restrânsă

la limitele ei firești fără de nicio prealabilă indicație și fără ca să fi fost nevoie de măsuri aspre legale, pentru a restrînge polipii ei vrăjmași de odinioară. Aceasta este fireasca dezvoltare a lucrurilor și altfel nu se poate. Regiunile oribil mutilate azi prin frontispiciul școlilor minoritare, unde nu există locuitori de baștină unguri, — este o anomalie, care se va îndrepta dela sine și fără nici o siluire. Orăștia, Alba-Iulia și atâtea alte târguri cu școli minoritare confesionale azi, — nu vor avea ca mâne ce să mai adăpostească și vrînd nevrînd vor trebui, ca să-și închidă porțile întocmai la fel cum face astăzi Aradul.

Și mai presus de toate aceste considerente, mai vine apoi și rezonul rece și nefalsificat al poporului unguresc. Dacă el va vedea, că copiii săi nu se vor putea ferici în această țară, decât cu școală românească, apoi indiferent de ce vor zice pretențioșii lui reprezentanți, el va părăsi de voie bucuros zidurile școlilor maghiare și va îndrepta pașii copiilor săi spre școala românească.

Iată deci ideologia pe care ni-o sugerează cazul liceului maghiar de fete dela Arad. Credem, că ea ar putea să dea un mic prilej de meditare politică și celor ce sunt chemați, ca să supravegheze evoluția școlilor minoritare, și că acest imponderabil nu este cu desăvârșire fără importanță.

P E T R U C I M B R U

de OCTAVIAN PRIE

Nu vă sfătuesc, să vorbiți despre Petru Cimbru la noi în sat. Căci nu veți găsi doi oameni, cari să nu fi fost încurcați în povestea lui și ceice au trecut odată prin o asemenea păcăleală, nu te prea îngăduie, să i-o aduci aminte...

Destul, că într-o Jolie din Paresemi — îmi aduc aminte ca astăzi — am zărit o turmă de oi, cum trecuse la Podul din sus peste holde și pe un cioban după ele, care bătea din răsputeri la un măgar, încărcat cu multe de toate. Am mers să-l ajut, ca să întoarcă oile în drum, căci singur nu răzbea cu ele. Incepul a striga la oi, a le face cătră drum și cu bâr, bâr, cu oaie... mă apropiam de cioban, care de oboseală s'a lăsat jos lângă măgar și se uita la mine.

— Bună ziua nene, zisei și mă plecai tare, ca să-l pot vedea de sub căciula uriașă.

Nu răspunse nimic.

— Scoală și-ți vezi de drum, zisei către omul năcăjit, care se uita acum și mai naputincios la mine. Mi-se părea, de vreo șaptezeci de ani. Era mic, slab și grozav de nespălat.

— O să moară aici, ziceam în mine...

— Măi nene, te doare ceva, ești bolnav sau ce ai de nu vorbești?

Văzând că nu-mi răspunde, iar oile pornesc din nou peste hotar, mă pregăteam să o iau încă odată rasna peste locurile oamenilor, ca să le abat către drum.

Dar se ridica omul meu încet și zise cu glasul stâns:

— Unde sunt?

— În Vrajba.

De trei ori a trebuit să strig, ca să o priceapă.

— Hm, răspunse el în sfârșit și mi se părea mirat.

— Ești bolnav?

— Sunt bătrân, slab neputincios. Nu înțeleg de ce nu vine moartea, ca să-mi facă un capăt. Ce lipsă o mai fi și de mine pe pământul acesta?

Se întinse iarăși dealungul.

— Îți este foame?

— De-alaltă seară n'am mâncat și sunt sfârșit de nu mai știu de mine.

— O să mă duc să-ți aduc de mâncare...

N'a răspuns nimic. Oile erau acum din nou peste locuri și măncău se crepe la holda verde, iar măgarul rupea muguri de pe un măceș dela marginea gârlei.

— Până mă întorc pot să mănec, căci doar n'o să gate tot. Mai întâi să-i dau ajutor ciobanului...

Și o luai la vale, tot cât putui sări. Să pic jos de oboseală, când am ajuns acasă. Cu deagraba am luat traista dintr'un cuiu și tunde-o la deal.

I-am dat să mănânce. A fost rupt de flămând, căci pânăce nu mi-a isprăvit un lipiu, un funt de slănină și două cepe mari, n'a zis un cuvânt. Pe când mă întorceam dela scosul oilor de pe holdele oamenilor, mănșneagul scobia încă cu degetul la miezul rusunoiului. Priviam cu deamănuntul la el.

— Pe ăștia ploaia dacă îi mai spală, zisei în mine și începu să-mi pară rău de pomana, ce am făcut-o cu mocanul acesta.

— Imi este sete, zise acum bătrânul sătul.

Apa era tocmai în vârful Subcoastei.

— Ei, gândeam, să facem pomana deplin și o rupsei acum la deal tot într'o fugă, ca să nu facă limbariță bătrânul.

li adusei o pălărie de apă, dar m'am așezat mai încolo de el, căci mi-se părea înfricoșat.

— Ale cui sunt nene oile acestea? Începui eu vorba cu mocanul.

— Ale mele.

— Toate?

— Toate.

— Începui să număr. Erau 212 oi, fără să număr și miei — o avere.

— Of, că nu găsesc omul pe lumea asta, oftă bătrânul, vorbind mai mult a pustiu.

— Ce bunătate ar fi dela Dzeu, dacă într'o zi mi-ar eși cineva în cale și mi-ar zice:

— Ce te chinuiești cu oile ăștea? Ce mai vrei? Ești bătrân. Dă-mi oile mie și am să-ți port de grijă până mori. Doar, n'o să trăiești o lume...

— Și ale lui să fie și oi și miei, casa din Găldeni și banii dela banca din Bălgrad...

Tot cuvântul era pentru mine o

rază cerească. Așa un noroc n'a mai avut om pământean, de când stă lumea pe temeiurile sale.

Acum era de mine. Numai de mi-ar da Dzeu înțelepciune și vorbe dulci cum să prind momentul...

— Și nu ai pe nime pe lume?, zisei eu cu glas potolit.

— Pe Dzeu din cer.

— Vezi nene, eu de mult caut un bătrân ca Dumniata. Nici eu nu am pe nime. Adecă e nevasta și copiii, dar chiar asta e. Noi eșim la câmp, acasă e bine să rămână totdeauna cineva...

— Nevasta, vezi Doamne, și-ar purta de griji...

Eu iar de rândul oilor... Intreabă pe oricine... rânduală ca la mine...

— Ai și tu oi?

— Nu, zisei grăbit, dar tatăl meu — fie ertat bunicul, și unchiașul a avut întotdeauna curtea plină de oi. Numai acum vedeam cât sunt de pricopsit și cum mă știu scoate de iute din încurcături. Neam de neamul meu n'a avut oi!

— Mi-aduc aminte, zisei mai departe, pe când eram fecior junișan, ce mult umblai pe cele coaste cu oile, cât am ajutat tatălui meu la muls, tuns, la făcut brânză...

— Un om ca tine îmi trebuiește, zise bătrânul. Eram în drum spre târgul dela Bălgrad, ca să le vând, căci nu mai sunt harnic de ele. Dzeu mi te-a scos în cale, căci vezi, tot mă doare inima ca să le dau la altul. Voi rămânea la tine, căci îmi pari un om de treabă...

Era să sar până în nori de bucurie. Dar trebuia să mă stăpânesc, nu cumva să bage de seamă mocanul, că prea mă bucur.

Am adunat deci oile în drum și dă după ele. Porni cu cioporul cătră sat. Eram cioban din fruntea ciobanilor.

O să crepe satul de năcaz, când va auzi ce noroc m'a ajuns. Imi venia să calc în buestru, în bătaia clopotului dela berbec, care mergea înaintea târlei.

Indărăptul meu venea bătrânul de abia târându-se. Măgarul înnota mai mult de povara mare ce avea în spinare și de multe ori a trebuit să-i întefesc pașii cu coada dela furcă, căci ciomagul ciobănesc era la bătrânul.

Cătră apusul soarelui am intrat în sat și cel dintâi om pe care l'am întâlnit a fost crișmarul.

— Le-ai prins prin oprit? mă întrebă crișmarul oprindu-se în loc.

— Nu.

— D'apoi?

— D'apoi — iac așa.

Aș fi zis, că sunt ale mele, dar nu vroiam să supăr pe bătrânul, care venea pe urma mea. Iar să zic, că sunt ale lui, nu-mi venea la socoteală, ca nu cumva să fie la urmă o dovadă împotriva mea... Am trecut înainte, dar pe urma mea se adunau oameni în grămezi și vorbeau, se întrebau și se mirau. Cum zăriau, oile venind se deschideau porțile și din dreapta, din stânga se strângea lumea la mijloc și se întrebau mirați:

— Ce e cu oile acestea? Și cum a ajuns Mitea să dea după ele?

Când să cotesc pe hudifa Bilii cătră casa mea, am tras puțin cu coada ochiului îndărăpt și văzui foarte mulțumit cum fierbe satul și nimeni nu știe ce este?

Eu bâr, dâr, oaie, strigam să se audă departe și de abia răspundeam celor care mă întrebau mereu, că de unde vin cu oile?

Ce nu s'a speriat Safta, când m'a văzut cioban! Iar pe urmă ce bucurie, când îi spusei șoptind, de norocul ce ne-a bătut. Vom avea de toate: unt, brăză, jintiță, iurdă, lână, bani... Oaia este banul viu în șerparul Românului. Numai nițică grijă și n'o să te căești niciodată, că ai fost oier.

Le-am băgat în curte, le-am coborât câteva furci de otavă din șopru — ținusem otava în vederea ogorâtului — și le pregăti subșopru de adăpost.

Iar pe bătrânul l'am dus în casa de dinainte, am tras cojocul de pe el, i-am luat căciula din cap, l'am desculțat de opinci, i-am pus o perină pe vatră, ca să aibă deocamdată unde se întinde și să fie la căldură lângă cuptor...

Numai acum văzui ce grozav de murdar era. De nu ar fi fost înțelesul ca oile, nici în curte nu-l suferiam...

Pânăcând muerea se puse pe cuhnărit și nu știa cu grabă, ce să ne facă bun de mâncare, eu eșiam și intram ca un nebun în casă, mai rostogolind câte un val de otavă din șopru și întinzându-l pe un larg loc, ca fiecare oale să ajungă la ea...

În graba asta, mă făceam că nu văd, cum se învârte satul pe drept

FLORICILE ALBE...

C. DUMITRESCU

*Floricele albe
Flori nevinovate
Înflorite 'n margini
De cărări uitate...*

*Floricele albe
Rugii vă 'npresoară
Și ființa voastră
A 'nceput să moară*

*Soarele n'ajunge
Să vă mai lumine
Pe cărarea voastră
Nimeni nu mai vine...*

*Nici o mână moale
Nu vrea să se 'ntindă
Mijlocuțul fraged
Să vi-l mai cuprindă...*

*Floricele albe
Flori nevinovate
Înflorite 'n margini
De cărări uitate.*

*Înțeleg acuma
De ce s'ojilește
Fața voastră albă
Pe când rugul crește...*

de noi. Unii s'au răzimat de poartă și judecau oile de bune, de lăptoase și tot numărau, ca să vadă câte sunt. Frate-meu Grigorie nu s'a mai putut răbda. Iși făcu loc printre mulțime și strigă cătră mine.

— Mă, dar hai de ne spune ce este cu oile astea și de ce le-ai adus în sat? Doar nu ești tu Păcala satului?

— Le-am adus, fiindcă sunt ale mele... și îi istorisi în grabă tot, mai spunând câte ceva și dela mine, căci știam că este foarte lacom. Las să-i fie necaz!

— Hm, zise el la urmă, și ți-a făcut contract!

— Nu, dar mi le-a dat mie. Mâine sau poimâne o să facem și contractul.

— Bine, bine, numai de nu te-ai face de răs.

— Las numai las, gândiam eu. Nici tu n'o să dormi la noapte de năcaz.

Adevărat, că nici eu n'am închis ochii. Toată noaptea am vorbit cu Safta despre oi. La început ne-am bucurat tare, dar pe urmă tot mai mult îmi venea și mie întrebarea: Și dacă n'o să mi le dea?

— Ei să nu ai nici o grijă Safto. Știu eu cum să-i vorbesc mocanului. Dacă nu știam, nu erau astăzi oile în curte la mine. Am trecut peste ce a fost mai greu. Acum vorbesc mai ușor cu oile în curte.

Dar nici satul n'a închis ochii în noaptea aceea. În toate casele se vorbea numai de oile mele, de norocul ce m-a ajuns și aproape n'a fost casă, ca să nu se certe muerea cu bărbatul până în ziua albă.

— Sunteți niște proști, niște papălapte. Ați tot răs de Mitea, că este un împiedecat, un gorăcască, și aze cu oi, iar voi înțelepților, cuminiților, voi veți remănea niște sărănioci până la moarte.

Hei că muerile sunt mai rele de pagubă, decât bărbații.

Când se crepa de ziua porni cu oile la pășune. Incepui din nou de alungul satului oaiie, bâr, bâr, ca să mai răscolesc odată veninul în oameni și mergeam țapăn, ca sfinții din icoanele vechi. Incepui să fiu oier adevărat.

Numai acum, când aveam oi, înțelesei ce ușor este să fi cioban.

Dar de abia eși pe poartă și începu să vină satul la mine, ca la fântâna cea sfântă. Toată lumea căuta pe bătrânul. Fiecare voia să-l vadă, să vorbească cu el și toți căutau, să vorbească cu el între patru ochi.

Dar nici Safta nu era proastă. Vedea, că lupta se da în jurul bătrânului, pe care toți umblau să ni-l fure. Unii l'ar fi ținut pentru oile jumătate, alții și pe mai puțin.

Dar Safta nu se mișca de lângă el. Îi puse o glajă de rachiu pe masă și a tăiat cocoșul cel mare, pe care anume l'am lăsat pentru ziua de Paști.

La o săptămână minuni se vorbea despre bătrânul.

Intr'aceea se răspândise vestea, că bătrânul ar fi un mare boer de prin Dobrogea, care ar fi trecut la noi pe pasul cucului, alții spuneau, că este din Rusia, iar mai nou se spunea, că este un vestit haiduc și ar zăbovi pe la noi cu oile furate...

Dar eu aveam alte griji. Mă gândeam cum să încep cu bătrânul ca să-i spun de contract.

O vorbă spusă rău ar putea să-mi strice toate socotelile. Dar fără contract încă nu puteam rămănea. De-o lună, de când este la mine, mănca bine, bea bine, oile mi-au fituit otava din șopru, eu țin om cu plată, care să-mi facă plugăria, căci vezi eu trebuie să fiu cu oile pe cele coaste...

Intr'o Sâmbătă mi-am luat inima în dinți.

— Ascultă nene, am zis, D-zeu știe, D-niata ești bătrân, se poate întâmpla — Doamne ferește — și vine altul și îmi ia oile. Tot ar trebui să facem un pic de scrisoare, că oile sunt ale mele?

— Ale cui mă? Ale tale? Dar tu ai dat banii pe ele? Tu ai îmbătrânit în vifor cu ele? Dar ce vrei tu mă?...

Nici să mă fi lovit'cineva în cap.

— Dar știi bine că așa ne-a fost învolala!

De abia mă puteam stăpâni.

— Când voi muri, stai pân' ce voi muri!

Și se întinse că domni pe perina de pe laviță.

Fierbea mânia în mine. De nu era așa bătrân, praf îl făceam.

— Să ești, strigai, și degrabă să te curești cu oi cu tot. Să te duci acuma, pân' ce nu pui mâna pe bătă.

De-avalma l'am scos cu oile în uliță.

Îmi venea să plâng. Cu cine mi-am mâncat otava, pe cine am găzduit în casa dinainte!

— Pți, dar ce va râde satul de mine!

* * *

Două săptămâni n'am cutezat să mă arăt printre oameni. Până atunci de mult m'a uitat satul. Căci alții erau cari s'au găsit să-l ia de suflet pe mocanul și cu degrabă trecu valul și peste cei doi vecini ai mei, ca al treilea să-i bage oile cu de-asa în curte. Vorba cea dintâi pe care o răspundea a doua zi fiecare despre celalalt prin sat era, că l'a ținut rău pe bătrânul, l'a bătut, l'a purtat flămând, încât a scăpat cu fuga dela el. Dar el, o să-l țină ca pe un pui...

În ziua de Rușalii, au ajuns oile la fratele Grigore. Știam că și la el au să ajungă. Om mai lacom de bogății nemuncite ca el nu era în sat.

Dar cu el s'au sfârșit toate. Pe el l'a dat bătrânul în judecată că a voit să-l omoare.

Numai cu mult umblet și cu multă cheltuială a putut scăpa cu cele două luni închisoare, ce i le-a croit judecătoria.

Aci am știut apoi, că pe bătrânul îl cheamă Petru Cimbru.

După aceste am scăpat de el. S'a dus aiurea. De aceea nu vă sfătuiesc, ca să vorbiți de oi la noi în sat, și mai puțin de oile lui Petru Cimbru.

RĂZBUNAREA LUI ESSAU

de MUNTEAN-MIO

MOTTO: Essau își vinde fratelui său Iacob dreptul de primnăscut pe un blid de linte (Biblia I, 25, 34).

Essau lungit pe iarba de mătasă ascultă cuprins de-o pace binecuvântată șopotul isvorului. Fericit ca un copil tae cu degetul undele albe, se întristează când scormonind nămolul tulbură limpezimea apei. Sufletului său neîntinat îi este scârbă de noroi.

Liniștea vrăjită îi închide pleoapele... zărește pe fratele său Iacob clipind șiret din ochi în mână cu o farfurie de linte pe care i-o întinde...

Essau puțin la minte
Tu ți-ai vândut
Dreptul de primnăscut
Pe-un blid de linte.

Visul se distramă și Essau are în față doi copii guralivi, cari îl privesc râzând.

Essau puțin la minte, începu din nou cel mai mic.

— Cine v'a învățat acest cântec urât?

— Fratele tău Iacob îl cânta pe când își adăpa boii colo mai la vale; l'am mai auzit în cetate, îl cântau fetele seara.

O greutate se lasă pe creierul lui Essau, pacea l'a părăsit... se ridică, depărtându-se cu pași șovăelnici.

S O N E T

A. ZEGREANU

*De focul gurii tale mă'nfior
Eu nu mai vreau ca să mi dai sărutare,
Căci în sărut suspinele-s amare
Și inima măi plină e de dor..*

*Aș vrea de-acum viața mea întreagă
Să mi-o petrec în zări înstreinate,
Să uit de-a tinereții voluptate —
Dar sufletul de tine mi-se leagă...*

*O, vino dar, la glasul fericirii —
Să'ncepem visul nost ca altă-dată,
Să tresărim de farmecul iubirii...*

*Și'n vraja ei senină și curată
Să nebunesc de tainele simțirii
Să știi că mi-ai fost veșnic adorată...*

E pe'nserate. Umbrele se grăbesc să înece și ultimul ștrop de lumină; de către cetate vin după apă fete cu ochii de migdale. Liniștea serii e îngânată de râsul lor batjocoritor... chicotesc și cântă. Essau își aude numele pe buzele lor, se cutremură, e cântecul de ocară: Essau puțin la minte...

Temându-se de glumele răutăcioase ale fetelor o ia îndărăpt ca un câine huiduit.

Nu îndrăznește să plece decât dupăce frumoasele își umplu cofele și-o iau către cetate.

Gânditor, zărește pe Ada, care plânge lângă cioburile ulciorului spart. Trece înainte, ea însă îl observă, și izbucnește într'un răs argintiu.

Tresărind, Essau o întreabă rușinat: „De ce râzi?”

— Așa... mi-am spart ulciorul și deaceea rîd.

— Nu e nimic, îi zice timid Essau.

— Știu că nu e nimic, la Dta toate sunt fără preț, un blid de linte și... isbucni din nou în răs.

Essau simțea în fiecare ondulare a râsului, o limbă ascuțită de viperă, în inimă.

Ada avea ochii cei mai frumoși în Iudeea, dinții cei mai albi și poate de-aceia râdea, dar Essau nu simțea decât veninul râsului. Ca un smintit o luă la fugă.

Părăiașul mititel și guraliv hrănit de alte părăiașe devine rău, râul mare. Ura lui Essau a isvorât odată cu râsul pe buzele Adei. Hrănit zi de zi de câte o privire batjocoritoare, ura i-a devenit mare, care i-a înghițit totul: nevinovăția, dragostea pentru oameni. Ura e o cglindă în care toate se diformează: râsul e batjocură, mila dispreț. Essau nu prindea decât otrava privirilor.

Cu ura în suflet și-a părăsit într'o zi cetatea Essau, blestemând-o și jurând s'o dărâme. A trecut la Filistenii, dușmanii neîmpăcați ai neamului său. A intrat soldat în armata acestora, arătându-se brav ca leul, regele deșertului. Ura îi era platoșa de fier de care se îndoiu săgețile în războaie.

Era iubit de către Filistenii și după zece ani uitându-și că el e un străin, l-au pus în fruntea ar-

matei. Atât aşteptă Essau, putea să se răzbune.

A strâns o oaste fără număr, călcă hotarul Iudeei, trecând în fugă peste oraşele patriei care l'a născut. Când ajunse la cetatea pe care o ura, le vorbi ostaşilor :

— E cea mai puternică cetate a Iudeei. Zidurile sunt groase, nu le putem dărâma, căci v'ar costa viaţa multora, iar voi îmi sunteţi dragi. Vom desparte cetatea de ceialaltă lume, vom face corturi trainice în jurul ei, aşteptând până-ce vor fi alungaţi de foame la picioarele noastre.

* * *

A trecut un an de-atunci. Cetatea s'arată tot neînvingă şi trufaşă în afară, dar înlăuntru sângeră din mii de răni. Holera şi foamea au cuibărit aici moartea.

Zidurile resping trufaşe chiotele duşmanului, în cetate însă poporul blestemă pe Dumnezeu, doborât de foame. Zi de zi trec fugari în tabăra lui Essau.

Intr'o zi aduc înaintea comandantului o femeie. Essau o recunoaşte; face semn ostaşilor să se depărteze: e Ada, slăbită de foame şi lipsuri. Numai ochii îi strălucesc ca odinioară, râsul însă i-a murit de pe buze.

— Cine eşti ?

— Sunt din cetate.

— De ce-ai venit ?

— Mi-e foame.

— În schimbul unei sărutări îţi voi da un bruş de pâine.

Ada mânăncă cu poftă, Essau o întrebă râzând: „Nu mă cunoşti“ ? Sunt Essau, care şi-a vândut pe-un blid de linte dreptul celui mai mare, fratelui său... În schimb tu î-ai vândut cînstea pe-un bruş de pâine, şi Esau râde cu răs de animal satisfăcut.

A venit un sol de pace din cetate. Le este foame, nu mai pot suferi.

Essau le răspunde: „Predaţi cetatea şi tot ce-aveţi: Femeile şi aurul, în schimb vi se dă fiecăruia pâine şi-un blid de linte“.

Au venit bătrânii oraşului urmaşi de gloata înfometată.

— Sunt Essau — le grăi el — alungat de batjocurile voastre am trecut în tabăra duşmanului, să mă răzbun... volam să vă pot zice: v'aţi vândut totul pe-un blid de linte.

Invinşii plâng, iar Essau priveşte mulţumit la cetatea care pierе în flăcări.

N'AI VOIE

DE SABIN G. TRUŢIA

Conul Vasile ne invitase la cules de vii. În anul acela fusese o roadă înbelşugată şi timpul încă se nimerise bun. Era o zi senină şi frumoasă de toamnă. Toată „inteligenta“ din jur, se adunase la casa lui conul Vasile şi dumnealui era vesel şi fericit. Oaspeţii gălăgioşi îi aminteau de zilele bune, când dumnealui era cel mai bogat om al ţinutului. Şi ce lume mai era pe-atunci şi câte zile senine s'au petrecut în cerdacul casei bătrâne, când trăia şi cucoana Aneta, soţia dumisale.

Eu mă dusesem la cules şi de dragul lui conul Vasile, dar mai ales pentru faptul, că nădăjduiam să întâlnesc la casa dumnealui doi ochi frumoşi, după cari alergam de multă vreme. Şi nici nu m'am înşelat. Mântuisem toate şcolile şi aş fi dorit să pun odată capăt vieţii de hoinar şi să mă căpătuiesc. Şi apoi după atâta învăţătură — învăşasem şi scriptura — nu strică o leacă de dragoste. Conul Vasile, „bădiţa“ cum îi ziceam eu atunci, pe motivul, că „idealul meu“ îi era ceva nepoată, avusese gândul bun, să aducă şi pe „Mărin“ diplaşul, cu alţi patru afumaţi. Era chef şi voie bună în toată regula, dar apoi că pe lângă asta mai erau şi struguri şi dragoste. Aşa trai, mai rar. Conul Vasile era vesel. Mulţumirea noastră îi umplea sufletul de mângăiere. Îşi netezia mereu şuviţele de păr cărunţ, cari îi acoperau „luna“ şi împărtea porunci pe la argaţi. Din când, în când, se mai apropia şi de noi — cei tineri — şi aşa... să nu audă „cucoanele“, ne spunea încet şi clipind din ochi şiret:

Măi copii, fiţi cu grije... nu vă prea indemnăţi la must, că tot ce-i dulce e înşelător şi eu n'aş vrea pentru o lume să vă încurcaţi...“

Seara la masă, după ce ȱiganii încetară din cântat şi se duseră şi ei să ia ceva pe subt nas, începurăm a povesti. Unul dintre oaspeţi, locotenentul Măgureanu, „Nicu“ cum îi ziceam noi, un băiat nostim din Moldoava de jos, începu să ne istorisească — la rugămintea cucoanelor, — scene din luptele dela Mărăşeşti. După ce povesti un restimp, conul Vasile îşi mângăie musteţile albe, apoi zise:

Mă iartă domnule dragă, că te

intrerup ca stăpân al căsli, dar cuvântul „n'ai voie“, pe care te-am auzit rostindu-l în decursul povestirii, mai de multe ori, mi-a adus aminte de-o întâmplare. Şi pentru-ca să nu îmi uit povestea — că vezi... eu sunt bătrân — te rog să îmi permiţi să vi-o povestesc“

Locotenentul zimbî, apoi inclină uşor din cap, în semn de aprobare

Conul Vasile trase din câteva ori adânc din ciubucul de spumă, apoi îşi muie puţin buzele în vin şi începu să povestească domol:

„Până mai an, cu venirea trupelor române, la noi Ardeleni nu se obicinuia cuvântul „n'ai voie“, cel puţin nu cu înţelesul acela, ca în regat. Când spuneam noi că n'ai voie, însemna că nu eşti bine dispus. Întâmplarea care vreau să vi-o istorisesc, s'a învărtit în jurul acestui cuvânt. Sunt de atunci vreo patruzeci şi doi de ani. Eram tinăr. Să fi tot avut douăzeci de ani. Îmi luasem bacalaureatul la unul dintre liceele ungureşti şi fiind copil bogat, tatăl meu îmi permise, să fac o scurtă călătorie prin străinătate.

Era vorba să merg în Germania şi de acolo să trec pentru câteva zile şi în Italia.

Dorul meu însă era, să merg şi în România. Eu nu cunoşteam România, decât din ziare. Acestea însă — înţeleg ziarele ungureşti — o descriiau în colori foarte negre. Şi totuşi dorul meu şi dragostea, care e înăscută în sufletul oricărui român cinstit, mă îndemna să merg s'o văd.

Avem paşaportul gata, dar pentru Germania şi Italia. Gândul meu nu îndrăzneau să îl spun tatălui meu, nu pentru alta, doar tatăl meu odihnească în pace, era bun român, dar vezi... ocupa o funcţiune înaltă de procuror şi în cazul, când s'ar fi dovedit, că am mers în România cu permisiunea lui, îşi pierdea, fără doar şi poate funcţiunea, ori pătea ceva şi mai rău.

Eu am plecat, dar, nu spre Germania, cum credea tatăl meu, ci spre Braşov. Era în vara anului 1879. România trecuse peste botezul de sânge dela Plevna şi Smârdan şi eu ardeam de dorul să-mi văd patria mamă, aşa cum era atunci, frumoasă şi vitează. Dela Braşov mi-am angajat o trăsură şi am luat-o

spre munți. Aveam de gând să trec prin „vama cucului“, cum îi ziceam noi. Altcum nici nu se putea, fiind pașaportul meu pentru Germania. Cu ajutorul unui cioban apoi, căruia i-am plătit bine, am putut să ajung pe pământul românesc. Mă strecurasem printre pichetele de grăniceri unguri, fără ca ei să mă fi simțit. Dar când eram mai vesel, mă trezesc, că răsar înaintea-mi, ca din pământ, doi soldați cu căciule:

— Stai!

Știam că ordinul militar, e ordin. M'am oprit în loc și am așteptat. Soldații se apropiară de mine, apoi mă întrebă: „cine ești“? și „ce vrei“?

Le-am răspuns, că sunt român ardelean și că vreau să merg, să văd România. Unul dintre soldați, începu să mă măsoare din ochi, de sus până jos, apoi clătină din cap și zise:

N'ai voie, domnule!

„Eu n'am voie“? — îi răspunsei mirat.

„S'ar putea oare, ca un român adevărat, să nu aibă voie“?

Soldatul încruntă din sprâncene, apoi răspunse iarăși, dar mai răstit acum:

„Ai înțeles, domnule, că n'ai voie“?!

„Ba tocmai am și încă foarte mare voie, să văd România. Ori credeți doară, că veneam eu atâta cale de departe, dacă n'aș avea voie“?..

Soldați văzând, că nu o pot scoate la capăt cu mine, mă luară înainte și mă duseră la pichet.

Mă credeau ceva „șpion“ și mă păzeau bine.

Am stat acolo vreo câteva ceasuri, pânăcând a venit un ofițer de control. Parc'ă îl văd și acum. Era un copil tânăr, dar foarte inteligent.

Cu ofițerul m'am înțeles deplin. l'am spus că a nu avea voie, la noi Ardelenii înseamnă, a fi rău dispus. Ofițerul răsese vesel, apoi mă bătu pe umăr. E de prisos să vă spun, că ne-am îmbrățișat ca niște frați, cari nu s'au văzut de mult. Ba, dacă îmi aduc aminte bine, mi-se pare că eu am și plâns de bucurie. Ofițerul mă însoți până în orașul cel mai apropiat.

Aici apoi, cu ajutorul lui îmi câștigai actele de liberă circulație. Am petrecut în România câteva săptămâni și pot să vă spun, că am fost primit pretutindeni, cu brațele deschise. La reîntoarcere mă însoțiră câțiva tineri, cari îmi deveniră prieteni. Și apoi tot prin „vama cucu-

lui“ m'am reîntors în Ardeal. Când am sosit acasă și l'am povestit tatălui meu, m'a cam muștrat, dar observam din vorbele și întrebările lui, că era mândru de feciorul său.

Așa am pățit eu cu vorba „n'ai voie“, dragă nepoate și domnule locotenent. Și ce fericit mă simt eu astăzi, când uniformă aceea, care mi-a spus mie, acum patruzeci și

doi de ani în vârful Carpaților, că „n'ai voie“, șede astăzi cu mine la masă în Ardealul desrobît și închină în sănătatea „României mari!“

Conul Vasile tăcu, apoi după ce își șterse pe furiș o lacrimă ivită în colțul genelor, ne privi zimbitor și în timp-ce muzica începu să cânte „La arme“, își duse paharul la gură și îl goli.

UN CÂNTEC DE IUBIRE

AMINTIRI DIN TEMNIȚĂ

DE SEPTIMIU POPA

Când mă duceau la procuratură ar fi trebuit să mă bucur: scăpam doar pe un ceas ori două de aerul cel greu al închisorii și de trista ei singurătate. Dar până la procuratură erau patru strade și pentru un biet popă românesc, cu obrații subți și galbeni, cu ostașul înarmat înapoia lui, era un drum destul de chinuitor. La fiecare pas trebuia să înfrunt privirile disprețuitoare ale trecătorilor, să ascult cuvintele lor de ocară și... să-mi plec capul la pământ, să tac și să înghit...

— Câne spurcat!

— Ticălos trădător de patrie!

— Implântă sulița în el, nemernicul, că și-a trădat patria... Ori... las' să-l spânzur eu de cel dintâiu stâlp... Pfui!...

S'a întâmplat odată, că soldatul care mă ducea era un român de pe Mureș. Venea trist înapoia mea și tristețea lui îmi făcea mult bine. Am povestit împreună și ne-am trezit deodată, că mergem pe lângă case, pe trotuar. Un ungar s'a oprit în dreptul nostru și s'a răstit către soldat:

— Nu știi, că trădătorii de patrie nu-s vrednici să calce pe trotuar? Treci prin mijlocul drumului!

Nu m'am putut răbda să nu șuiier printre dinți, dar așa, ca s'audă și el:

— Ticălosule!...

Ostașul îl privi o clipă năuc, apoi — o luarăm prin mijlocul drumului.

La procuratură am isprăvit de astădată, — destul de repede, mi-au mai adresat câteva întrebări și m'au trimis înapoi la temniță.

Când temnicerul mi-a descuiat ușa celulei, la început nu-mi credeam ochilor. În celulă mai era un om: un băiat ca de douăzeci și unu

de ani. Ședea pe dunga patului, cu capul așezat în palme.

— Mi-ați dat ortac? — am zis temnicerului fără să-mi pot ascunde un zâmbet.

— Nu sunt celule goale, — îmi răspunse acesta. — A trebuit să-l aducem aici...

— O, fie lăudat cel de sus! — am mai zis, în vreme ce el învățea cheile.

Ne-am împrietenit repede. Era un băiat bun și cuminte, de pe Câmpia Ardealului și îl chema Ion. În seara cea dintâiu nu ne puteam isprăvi poveștile.

Povestea lui era destul de tristă și destul de... hazlie...

Soldat în armata ungurească, era în concediu de trei săptămâni. Îl trimisese tatăl-său la Cluj în niște afaceri și cineva îi furase toți banii. Dar el cunoștea pe un avocat român din Cluj și s'a dus la el să-i împrumute bani de drum.

Advocatul acela însă era bănuț că are legături cu România și că în toată săptămâna îl cercetează un curier îmbrăcat în straie țărănești, un spion de dincolo de Carpați. Cum jandarmii tocmai erau de pază la poarta avocatului, înhățară pe bietul Ion, îi deteră câteva lovituri cu patul puștii și acum... iată-l aici...

— Să știi părinte, — îmi zise însfârșit încleștându-și pumnii, — că dacă scap de aici, mă duc pe câmpul de războiu. Voiu ști eu s'ajung în oastea românească, și când vor implânta steagul românesc pe temnița noastră, voiu fi și eu aici...

După cină, ori mai bine zis — după vremea cinei — aveam obicei să-mi cânt unele cântări de

ale vecerniei. El mă asculta în tăcere, lăcrimând.

Deodată, îmi aruncă o privire duioasă.

— Părinte, — îmi zise abia pe șoptite, — cântă-mi un cântec de iubire!

Il priveam buimăcit.

— Să nu te minuneze rugarea mea — îmi zise iar — dar — eu nu sunt cântăreț, că dac'aș fi cântăreț, aș cânta mereu cântece de iubire...

I-am cântat câte a voit și câte mi-au mai venit în minte din vremile acele dulci, când și eu, ca tot omul visam cu ochii deschiși...

Târziu, târziu, când le-am isprăvit toate, mi-a spus povestea lui cea de-a doua, cu Florica cea bălale și cu ochi vineți, care va fi în curând mireasa lui, nevasta lui...

— Oamenii sunt răi, — adaugă înșfârșit — ei cearcă să mă desmânte, spunând, că Florica e bolnăvicioasă și că abia de mai trăiește doi-trei ani. Dar ce-mi pasă? Un an de fericire mi-e deajuns — și-apoi — piară toată lumea...

Iar când să adoarmă:

— Nu ți-aș fi spus. Dar... parcă simt că n'am s'o mai văd și atunci... să-i spui că și aici m'am gândit numai la ea...

Am petrecut cinci zile împreună, cu povești, cu glume și cu lacrimi cu cântări religioase și cu... cântece de iubire. După cinci zile l-au dus în altă temniță.

La despărțire îmi dăte o scrisoare împăturată, adresată Floricăi.

— Veți scăpa poate mai curând decât mine, — îmi zise, — atunci să trimiți Floricăi scrisoarea aceasta. Să știe și ea patimile mele...

Și am rămas iar singur, cu cei patru pereți, cu cântecele și cu lacrimile mele... Ion m'a cercetat odată în vis cu un steag românesc în mâini, recitând un cântec de iubire...

* * *

Când am scăpat din închisoare n'am mai găsit scrisoarea lui Ion nicăieri. După un an am auzit, că din închisoare l-au scos încă înainte de război și că a ajuns prizonier la ruși. Imi aduceam aminte de cuvintele lui și știam bine că nu mai e prizonier, ci voluntar în armata românească...

Cum se scurgea vremea, am început să-l uit. Necazurile vieții adeseori alungă din sufletul omului poezia și... aducerile aminte.

După doi ani am ajuns popă în alt sat, pe câmpie, aproape de satul Floricăi. Am întâlnit pe mama ei la un bălcu și i-am povestit toate. Mi-a spus și ea, că dela Ion n'a mai venit nicio veste, iar Florica e bolnavă greu. Câteva săptămâni de mai are și apoi — se duce... Oamenii răi, așa se vede, au avut totuși dreptate...

Imi venea adeseori s'o cercetez — trebuia să trec numai două dealuri, — să-i spun patimele lui Ion, dar nu știu cum s'a făcut de n'am putut să-mi împlinesc acest gând, decât după moartea ei. M'au chemat și pe mine la înmormântarea ei. Am văzut-o întinsă în sicriu, frumoasă ca o sfântă — și am vărsat în locul lui Ion câțiva stropi de lacrimi...

Eram trei preoți la prohod și când ajungeam eu la rând, în locul ecteniei îmi venia să cânt un cântec de iubire, din inima lui Ion...

Eu am rostit cuvântarea funebrelă. Am spus câteva cuvinte și pentru cel dus departe, care nu știe, că acum ar trebui să lăcrimeze, ci cu privirile îndreptate mereu spre apus, fredonează încet, încet de tot... un cântec de iubire...

* * *

Și... n'am avut dreptate. Mai târziu am primit știre că pe Ion îl lovise un glonț de-al neamțului la Mărășești.

Iar acum, nu de mult, am aflat scrisoarea ce mi o dăduse în temniță, în căptușeala unei halne vechi.

Am trecut cele două dealuri. Voiam s'o citesc părinților Floricăi... Dar, după câteva clipe de gândire mi-am zis:

— Nu le-a fost lor adresată.

Am luat-o către cimitir. Ajuns la mormântul Floricăi, am aprins un chibrit și am dat foc scrisorii. Iar cenușa ei am împrăștiat-o pe mormânt.

A fost o scrisoare ajunsă la destinație.

Ce-a fost scris într'însa?

Nu știu.

Poate... un cântec de iubire...

PRESIMȚIRE

CONST. GORAN

*Mămințimereu, cuvântul tău mă mbată
Și-ai vrea să uit că peste noi, odată,
Uitarea bulgării o să și-i lase...
Privește corbii'n pâlcuri de mătase.*

*Și soarele adoarme și în mine
Privirea lui din urmă și-o răsfrânge:
Privește-l moare, ai să mă uiți știu bine
Că'n mine, sufletul, deacuma plânge.*

*Și ani de ani mi-or scutura dearândul
Beteala viselor adormitoare:
Eu voi călători mereu cu gândul
Spre tine, cea din urma, trecătoare!*

OBOSEALA¹⁾

CONST. CRIȘAN

*Se'mparte'n patru drumul la răscruce
Sub bolta verde a nukului bătrân,
Spre patru zări privirea mea mă duce;
Să plec așa vrea, — în grabă —
[dar rămân..*

*Sunt drumuri mari cu'mpovărate care,
Pe panta albă ca un fir de ață
Intins dela răscruce până'n zare —
Ce'n soare și'n lumină se resfață.*

*Dar nu mă'ndeamnă nici un gând
[să plec.
La ce-ași plecă'n zadar spre alte zări,
Când gânduri noui prin mîntea mea
[nu mi trec
Și'n inimă nu mi cântă noi chemări?*

*Când nu mă pot împarte cum aș vrea
Și tot ce-i mort și otrăvit din mine —
Când voiu plecă să las în urma mea,
Să fiu senin sub alte zări — senine —*

*Când mi-a zburat din inimă credința
Și flacăra iubirii mi-a murit, —
Când orișicât de mult îmi dau silința
Nu pot să'nviu un suflet pustiit?...*

*...Se'mparte'n patru drumul la
[răscruce
Stau și-l privesc, și par'că n'ași mai
[stă —
Spre alte zări mai clare eu m'aș
[duce —
Dar s'obosit'nainte de-a plecă. —*

¹⁾ Din volumul ce va apare.

In haremurile din Maroc

— Soarta adevărată a femeii musulmane —

Lumea întreagă privește astăzi înspre Maroc. Tot ceea ce privește această sălbatică țară, pe care împotrivirea războinică a lui Abd-El-Krim a făcut-o încă odată celebră, tot ceea ce poate să lămurească și mai bine misterul acestui neam dârz din nordul Africii, tot e interesant și merită să fie știut. Dintre cei cari au pornit în explorarea acestui colț de țară, pentru a cerceta poziția geografică și moravurile locului, puțini s'au ocupat de viața, cu totul deosebită, a femeilor marocane.

În lipsa unor informații conștin-cioase, multe legende romantice și multe povești mincinoase circulă în privința aceasta, și europenii își închipuie tot soiul de lucruri despre soarta femeii din Maroc. Unii și-o închipuie ca pe o zână din basme, înzestrată cu toate podoabele frumuseții și plină de toate farmecele plăcerii; alții ca pe-o sclavă josnică, supusă unor munci istovitoare, un fel de animal trudit, bună de înjugat la plug...

Oricum, despre un lucru suntem cu toții încredințați: că femeia marocană e lipsită de orice libertate. Închisă între ziduri groase, cu ferestre zăvorite, ea nu iese din casă decât foarte rar, și atunci înfășurată în văluri de nepătruns, care-i ascund fața pe de-antregul.

Această credință e adevărată, dar numai în ceea ce privește femeile din orașe. La țară, nu poate fi vorba de așa ceva. Un cort țesut din păr de cămilă sau o colibă împletită din trestii nu se pot confunda niciodată cu o închisoare. Femeia are, prin urmare, deplină libertate de a rătăci de-alungul *bled*-urilor, și seara se adună, grupuri-grupuri, pentru a sta de vorbă în jurul puțurilor umbroase.

În orașele mai mici, moravurile sunt puțin deosebite. Femeile din popor și cele din mica burghezie umblă ușor voalate. Ele merg la târg, la mormântul vreunui sfânt Marabout, și se întâlnesc din nou în Hammam, unde, după ce se spală potrivit poruncilor Coranului, povestec despre întâmplările zilei și beau ceai de ismă.

În familiile marilor negustori, ale „tagerilor” și „caizilor”, unde rânduiala casei și numărul mare de

slujitori nu dau niciodată femeii prilejul de a ieși pe stradă, libertatea e suprimată cu desăvârșire. În schimb, cu toate că proverbul arab zice: „întreabă-ți și femeia, dar fă după cum te taie capul”, femeile au oarecare înrâurire asupra bărbaților, deși de foarte multe ori între diferitele sale femei, marocanul nu mai știe de al cărei cuvânt să asculte!

Există, deasemeni, o altă categorie de femei marocane, cari sunt lipsite cu totul de orice libertate: acestea sunt așa numitele femei maghzen. În Algeria și în Tunis, — cu excepția femeilor din familiile de bey, — nu se mai găsesc aproape de loc, dar în Maroc sunt răspândite pretutindeni. Femeile maghzen nu ies din casă niciodată, afară numai când se întâmplă un mare eveniment, ca de pildă o călătorie a Sultanului din Fez. În acest caz, ele trec prin oraș noaptea, în trăsura închisă, bine păzite, înfășurate în văluri de pânză, și în vălurile, și mai sigure, ale întunericului.

Aceste obiceiuri, consfințite de-alungul veacurilor, sunt de-alminteri cu strictețe respectate de toate femeile marocane, care nici nu știu ce însemnează libertatea.

Femeia marocană locuiește, după cum știți cu toții, într'un harem, care, în casa arabului, e singura încăpere unde n'au dreptul să intre decât stăpânul și eunucii. Când o femeie a pătruns odată în haremul unui șerif, ea n'are voie să mai calce înapoi pragul locuinței unde a avut cinstea să fie primită. Sute de femei trăiesc aci împreună, dela tânăra fată, încă în anii adolescenței, până la bătrânile matroane cu părul alb.

În haremuri domnește o disciplină foarte aspră, întru totul necesară, dacă ne gândim la înfricoșătoarea rivalitate a numeroaselor femei, care râvnesc să cucerească prin dragostea lor aprinsă inima nefericitului bărbat. Legea religioasă obligă pe acesta din urmă să se poarte la fel cu toate nevestele sale, îmbrăcându-le, hrănindu-le și adăpostindu-le cu aceeași grije.

Puse de obicei sub conducerea unei negrese de încredere, numită *arifa*, care împarte odăile fiecăreia, supraveghează îmbrăcămintea și ho-

tărește distracțiile, femeile din harem își omoară timpul cu tot soiul de petreceri copilărești. Cântă, cu glasul lor monoton, cântece pline de jale, și câteodată se ascund, ca se pregătesc în mare taină, cine știe ce băutură minunată pentru a câștiga iubirea stăpânului lor. Descântecul și vrăjitoria sunt la ordinea zilei în Maroc. Rețetele sunt foarte numeroase: gălbenuș de ouă amestecat cu fiere de șacal și miere de albine; nucă și piper cu creste de cocos uscate la soare, etc. etc.

În Maroc sunt patru palate imperiale în care se găsesc haremuri. La Fez, la Meknes, la Marrakech și la Rabat. Numărul femeilor închise în aceste haremuri se ridică la o mie.

Așa dar, în afară de o neînsemnată minoritate, marocanele se bucură de o libertate aproape deplină și au o soartă mult mai bună decât aceea pe care o credem.

Coranul hotărăște că bărbatul musulman își poate lua patru femei legitime. Celdintăi care a călcat această prescripție a fos profetul Mohamed însuși, care și-a luat nouă neveste. Dar el zicea așa: — „Trei lucruri sunt bucuria mea pe acest pământ: rugăciunea, femeia și parfumul”.

Dar numărul femeilor nelegitime, a concubinilor, nu e limitat. Aceste sunt, de obicei, negrese, cari râvnesc și ele la iubirea bărbaților marocani. Muley Ismail, strămoșul Sultanului actual, Muley Iussef, ar fi avut, după câte se spune, nu mai puțin de 4000 neveste nelegitime, care i-au dat 525 băieți și 342 fete.

Desigur, situația femeilor din înalta burghezime musulmană, expuse ia rivalitatea atâtor soții și la aceea a nenumăratelor negrese, nu e totdeauna de invidiat. Primejdiiile care amenință liniștea lor sufletească sunt multe. Ele vor dispărea însă cu timpul, grație diferitelor măsuri legislative și grație autorităților franceze, care au oprit comerțul cu sclave.

Dacă, în momentul de față, sclavajul din Maroc n'a fost încă desființat cu desăvârșire, aceasta se datorește faptului, că mii și mii de familii au încă sclavi și sclave, cari nu pot fi aruncați dintr'odată în stradă, fără a se creia o serioasă criză socială în Maroc.

HOMUNCULUS

de AL. CIURA, în bibliotecă „Dimineața”

Cași orice lucru omenesc, critica noastră literară își are și ea păcatele ei. Uneori patimi sau prietenii literare departe de seninătatea critice, prăbușesc ori înalță cu și fără drept opere sau autori, alteori faimoasa „conspirație a tăcerii” acopere sub vălul ei scriitori buni și opere de valoare. Cazul al doilea e în parte și cazul scriitorului ardelen Al. Ciura, care deși a scris câteva cărți mult cetite la noi și a fost unul din stâlpii „Luceafărului”, totuși nu a fost prea înregistrat de critica... oficială. Ba nu este — sau cel puțin anii trecuți nu era — ales printre membrii Societății *Scriitorilor Români*, deși are un trecut literar dacă nu mai mult măcar tot atât de luminos cași atâți membrii ai ei.

În Ardeal, acest scriitor din generația Luceafărului e binecunoscut atât din limpezile sale foiletoane cât și din cele câteva volume de schițe și nuvele. De-aceea printre rândurile cetitorilor de-aici numai bucurie n'a produs faptul că de câțiva ani numele acesta se întâlnește tot mai rar în publicistica noastră. Anul acesta însă o bibliotecă de popularizare ne-a adus și o nouă lucrare de-a lui Ciura. Cărțulia se chiamă *Homunculus* și cuprinde 4 bucăți literare cu subiectele luate din viața ardelenescă, cu deosebire în nuvela „*Primăvară*”.

Scriitor din generația celor ce scriau numai atunci când în dosul acțiunii și a valorii literare aveau de așezat ca simbol o valoare înaltă morală, un îndemn pentru muncă cinstită și creatoare — dl Ciura aduce în cărțulia dsale de-acuma aceeași atmosferă. Din acest punct de vedere Bătrânul din *Primăvară* sau *Homunculus*, deși mult mai palizi și mai slabi sunt frații harnicului Popă Tanda,

Societatea e împărțită în două: de o parte domnește *munca* împreună de multe ori cu *mizeria*, iar de altă parte *trândăvia* sporită de multe ori în chip nedrept, cu *belșugul*. Între acești doi poli contrari se sbate câte-un suflet, ispitit de viață ușoară dar învingând în el pornirile sănătoase care îl duc spre muncă. Povestea în acest fel îndrumată a copilandrului năcăjit, în căutarea unei vieți mai lipsite de nevoi intrat în claustru, dar care îngrozit de traiul trândav și fără griji al călugărilor fuge de el, are o înaltă semnificație morală. Copilul acesta, prin părăsirea vieții liniștite și comode, numai din setea organică și din voința de-a munci, se arată a fi cu mult mai *homo* decât toți tovarășii lui călugări cari îl numesc cu diminutivul întru câțva batjocoritor de: *Homunculus*. Căci el: „*înțelegea acum că fericirea vieții nu e belșugul ci munca, munca neîntreruptă, cu forțe oțelite.... Se simțea mai tânăr și mai puternic ca oricând Din întunericul trecutului, sute de strămoși muncitori îl chemau cu glas de Arhanghel la cărarea bătătorită de ei, cărarea de muncă cinstită și grea a vieții.*”

În schița *Ghiță* sau în *Bătrânul* e aceeași împărțire, de astădată între oraș și sat. Smuls din ceata tovarășilor săi de joc și dus la oraș la școală *Ghiță* nu se împăca cu noul fel de trai, și întocmai cași în *Homunculus*, arde și în el dorul de-a fugi departe de turnurile înalte ale orașului. E aici un început din procesul de desrădăcinare care se accentuează în „*Bătrânul*.” Atrăși de viața de suprafață a orașelor, mulți dintre provincialii ajunși în oraș cad, asemeni fluturilor în jurul luminii amăgitoare. Uitându-și de studii, studentul Gheorghe de care se leagă toată nădejdea muncitorului

său tată, o duce numai în chefuri. Deși nemulțumit în fond, nu poate părăsi acest fel de trai până când într'o noapte de orgii îl găsește așa un bătrân cu desagii în spate — tatăl-său. Zdrobit de această neașteptată apariție în sufletul până acum ruina al tânărului nici sătean nici orașan, se naște un avânt necunoscut și o voință puternică de-a munci.

Nuvela „*Primăvara*” e prinsă în cadrul unor realități sociale ardelenesti. Un domn bătrân — fost copil aruncat pe drumuri — e chinuit mereu de întrebarea: cine îi sunt părinții? În fața morții care îl pândește singur și fără urmași, se aprinde în el o puternică sete de de viață. Ajuns într'un sat românesc unde după multe căutări zadarnice își află părintele murind, el simte în interiorul său ceva *nou*. Bucuria alegătorilor cari își impun deputatul lor, îl încălzește și pe el omul ursuz și tăcut. Și la întrebarea: cine varsă atâta entuziasm și credință — lucruri necunoscute lui până acum — în sufletul acestor oameni asuprași? află ca răspuns numai: Munca umilitelor noastre biserici și școli cari trăiesc sărace și pândite de tot felul de primejdii. Ceeace n'a găsit în atâtea biserici strălucite: — credința — o găsește acum sub tavanul afumat al unei bisericuțe sătești. Un gând nou îi răsare atunci în suflet, un gând a cărui înfăptuire îi va aduce toată bucuria pe care nu i-a dat-o nici viața de până acum, nici averea. Pătruns de rolul școlii și bisericii în sânul neamului său, acolo în satul unde și-a găsit murind părintele, își dăruiește toată averea pentru scopurile lor. Împăcat și mulțumit de fapta sa, bătrânul moare apoi, trăind însă în amintirea și recunoștința unui sat întreg.

Iată așa-zicând osatura bucăților literare de acuma ale dlui Ciura. Reduse la o linie simplă, în dosul lor găsim ca același fond comun: *munca*, deși uneori o simți numai atârnuând undeva în dosul acțiunii.

Fondului însă în literatură, fi el oricât de înalt și măreț, ca să emoționeze din punct de vedere *estetic* i se pune întrebarea cum și prin ce mijloace e dezvoltat, *deci cum e spus!* Se pune chestiunea formei. Dacă scriitorul are un stil propriu, dacă acesta e adecvat fondului, dacă ceace spune e spus viu și energic? etc. Se cercetează deci *realizarea estetică* a operii. Socotită și din acest punct de vedere cartea dlui Ciura deși

de o netăgăduită valoare, își are și ea părțile slabe. Energia, concentrarea și echilibrul cari fac să dispară tendința din *Homunculus*, în *Primăvară* se pierd într-o prolixitate destul de pronunțată și într-o prea lentă desfășurare. Simplitatea și intensitatea din „Bătrânul“ și „Homunculus“, atmosfera apăsătoare întâu și avântată pe urmă din „Primăvară“ precum și unele figuri stilistice mulțumesc și cerințele formei. Totuși se simte par'că peste tot apăsarea greoaie a unui stil comun, un stil care nu prea are ceva personal și ridicat mult de-asupra banalității zilnice.

Lipsite de acest stil individual și superior, scrise în schimb într-o bună și corectă limbă românească, bucățile din *Homunculus* sunt o lectură plăcută și întăritoare de suflet. Măsurată sub acest unghi, cartea dlui Ciura aducând o bună doză de sănătate morală e o carte folositoare, căci ea pătrunde în suflet ca o respirație plină de aer proaspăt.

Departate de marea majoritate a cărților mai nouă care sporesc păcatul și dezolarea, cartea dlui Ciura prin optimismul care flutură în ea — dacă nu aduce lucruri de o înaltă valoare literară, aduce în schimb un scris sănătos și cinstit cu destule reale calități artistice, și care fără îndoială că prețuiește mai mult decât scrisul multor celebrități actuale ale reclamei lansate de critica oarecum oficială.

Teofil Bugnariu

MAURICIU IÓKAI

BIOGRAFIE ȘI CARACTERIZARE DE DR. GHEORGHE KRISTÓF CU UN ADAOS DE TRADUCERI DE ÁRPÁD BITAY.

Anul acesta s'a împlinit centenarul unuia dintre cei mai mari și mai fecunzi scriitori maghiari intrați în domeniul literaturii universale: *M. Iókai*. Centenar, care a prilejuit pioase răscoliri de amintiri și mari serbări culturale nu numai pe pământul maghiar ci și în multe țări streine. Guvernul nostru încă a ținut să comemoreze prin ceva amintirea acestui scriitor și astfel a apărut studiul dlui prof. Kristóf ca studiu oficial „din încredințarea și cu sprijinul ministerului artelor și cultelor“. Faptul vorbește dela sine, fără alte comentarii.

Cartea împărțită în 10 capitole însoțite de note plus un adaos

de câteva bucăți literare caracteristice lui Iókai, cercetează în linii generale viața și opera scriitorului desvelind unde e necesar și ceva din mediul și din starea socială a jumătății a doua a sec. XIX-lea — timpul vieții lui Iókai.

Născut la 18 Febr. 1825 în orașul Komárom, dintr-o familie de nobili mijlocii, copilul Iókai își face școala în Komárom, Pozsony, Pápa, unde se împrietenește cu Petőfi, și în Kecskemét unde trăiește din plin viața studentească. Cariera literară și-o începe de pe băncile școlii și n'o părăsește până la moarte; având astfel o activitate literară de peste 60 de ani. Rodul geniului și minții lui e cuprins în aproape 400 de opere plus un număr uriaș de poezii, articole politice etc. Influențat de principiile democratice, intră în politică și îl vedem împreună cu Petőfi în fruntea mișcării național-democrate din 15 Martie 1848. După înfrângerea dela Șiria, condamnat la moarte scapă cu ajutorul soției sale. Fire de artist, cutreeră Ardealul și toate ținuturile unguerești de unde culege impresii nouă pentru inepuizabilul sir al lucrărilor sale. M reu în fața publicității, ca politician, romancier și ziarist, mereu muncind cu o putere aproape neînțeleasă, moare la 5 Maiu 1904, după ce căsătorit întâu la 23 ani, cu o femeie de 31, cu o vioiciune într'adevăr tinerească s'a recăsătorit la 79 ani cu o artistă de 20! Abordând pe lângă toate genurile literare epice, lirice și dramatice și domeniul politicei, istoriei, pomologiei etc. a lăsat în urmă o mulțime de opere conținând o bogată zestre literară, făurit cu o fantazie neistovită și uimitoare, având un neslelt talent de povestitor, zugrăvind vioiu și plastic cu un umor de aur risipit peste tot cu o largă dărnicie o țesătură interesantă și neobositoare, și-a câștigat o popularitate uriașe care crește încă mereu. În multe din romanele sale cu subiecte ardelenesti e zugrăvit și sufletul etnic românesc, având multe personaje dintre români. Așa în uvelele: *Familia Bárdy*, *Fata de fier* etc. și în romanele: *Epoca de aur a Ardealului*, *Unu-i D-zeu*, *Bogații cei Săraci* etc. La acest capitol: Cum apar Români în scrierile lui Iókai? dl Kristóf face o cercetare originală mai amănunțită și arată că Iókai e un umanitarist, că Români apar în scrierile lui într-o culoare simpatice. Pentru reliefare citează câteva din impresiile scriitorului despre Români. Noi

desprindem: „Ceace este în el (pop. român) rău și de temut, este neglijarea culturii generale... La compunerea unei statistici; din 1540 de Maghiari și Germani știau celi și scrie 555, iar din 51323 Români 503 (!)... Poporul ăsta nu are lipsă decât de 100000 de abecedare și catehisme și de câteva sute de învățători harnici, iar nu de articole de fond politice și oratori de partide. Si atunci o să ajungă un popor harnic, isteț cinstit, care va trăi în înțelegere cu fiecare vecin al său“. — Tot în acest capitol se dă și lista traducerilor românești din Iókai pe care, alături de dl Kristóf am dori-o și noi mai sporită.

Apărută în excelente condiții tehnice și aducând cu ea cunoașterea unui scriitor de talia lui Iókai, cartea dlui Kristóf e binevenită. Scrisă limpede și simplă ea adună și condensează mai mult materialul din studiile altora — afară de capitolul despre români — decât să aducă amănunțite cercetări originale. De altfel întreg studiul în afară de acest capitol are mai mult un caracter de generalitate decât de analiză migăloasă și științifică. Aceasta o dovedește și metoda eliminării în judecata estetică a operii lui Iókai, care de altfel luând în considerare mulțimea scrierilor sale e singura posibilă într'un studiu mai mult de informație pentru o literatură streină decât de amănunțită cercetare critică.

Intregit cu o serie de traduceri din Iókai, datorite dlui Dr Árpád Bitay, cartea dlui Gh. Kristóf e un pas mai mult spre armonia și cunoașterea sufletească dintre locuitorii aceleiași patrii, dar de naționalitate deosebită.

Teofil Bugnariu

ROMANȚĂ TRISTĂ

TEOFIL BUGNARIU

La casa cu mușcate închise după geam
E-atâta râs și cântec cum n'a mai fost
[vre-odată,
Și casa cu mușcate aprinse după geam
E numai bucurie și voie bună toată.

Și s'a oprit la geamuri un călător strein
S'asculte 'n drum cascada de glasuri
[tremurate,
Și 'nțelegându-i rostul, de grea durere
[plin
A plâns tăcut în umbră, la casa cu
mușcate.

...Și-i cântec înăuntru în albele chillii.
Și-s răsese 'mpletite cu glasuri de
[vioară
Când un strein, în noapte, pe străzile
[pustii
Se pierde 'n întunec, în toamna grea
[de-afară...

FLAGEOLET

GEORGE VOEVIDCA

O, dac'ai ști ce grele,
cernite și pustii
sunt ceasurile mele, —
și dac'ar fi să știi

ce jalnic, adorato,
ard de văpaia ta
ce'n sân mi-ai aruncat-o, —
cu milă-ai lăcrimă.

Vai, chipu-ți ca o rană
mă doare 'n piept — și eu
ca umbra diafană
mă pierd... Și dorul meu

plângând se'ngroapă'n mine:
căci n'a putea nici când
să-și nalțe către tine
tânjiții ochi, sperând.

Tu ești soare-răsare,
eu — veșted asfințit.
Ești — o grădină'n floare;
eu — un stejar trăznit...

Și stropi de joc sub pleoape
îmi izvoresc mereu —
tu, undeva, pe-aproape
surâzi — O, visul meu —

CULTURALE

Sfârșit de vacanță. — Scurtele luni de odihnă, de vacanță și de concediu, s'au sfârșit. Cu puteri în-tremate, ne strângem din nou în jurul căminului părăsit, ca să încodăm în acelaș loc firul unei activități întrerupte. Sosim dela munte și dinspre mare, cei privilegiați de soartă se întorc îmbătați de orizonturi noi de peste hotare, ne regăsim uneltele uitate, și ne reîncepem munca.

Pe tărâmul activității intelectuale această pulsație nouă de energie se resimte mai mult decât în oricare altă parte. În orașele universitare reîncepe freamătul tineresc al pregătirilor pentru un nou an de încordare a minții. Vitrinele librăriilor tresar din amorțeaia verii, și cărțile cu copertele ieșite de soare fac loc altora, proaspete. Teatrele își scutură praful de pe decoruri și lumina amăgitoare a rampei sfășăie întunericul sălilor pustii. Revistele vechi își reiau apariția regulată, altele, tinere, se pregătesc să-și facă loc printre cele dintâi. E toamnă, anotimpul îmbelșugat al culesului, epoca prielnică pentru planuri pline de îndrăsneală.

Intr'un colț de stradă, actorul dă de veste prietenului său, de curând întors dela țară:

Deschidem la 26 Septembrie... Un repertoriu admirabil... De ieri am început repetițiile... Eu joc pe Creon Thebaida... Să vii să mă vezi...

Mai departe, studentul se interesează scuturându-și frumosul păr buclat:

— Când încep înscrierile?

Și nu știu pentruce, tânăra studentă blondă, cu ochi verzi, se îm-

bujorează surzând unei amintiri.

Iar dincoace, la masa de cafelea unde se înșiră atâtea socoteli pe marmura albă, confratele nostru ne anunță cu importanță:

— Am hotărât definitiv, la 15 Octombrie o scoatem!

— Ce?

— Revista, dragă, revista...

Un nou val de iluzii se răsucesc în bătaia vântului. Frunzele se desprind, palide, și mor fără epilog, în drumul lor scurt până la pământ. Iluziile noastre vor avea oare aceeaș soartă? Inghetui iernei e aproape... Câte vor fi în stare să înfrunte crivățul indifferenței celorlalți?

*

O nouă stagiune teatrală. — La Teatrul Național din Cluj se fac mari pregătiri în vederea stagiunii viitoare. Se muncește cu febrilitate pretutindeni: pe scenă, în foaiere, în sală... Muncesc artiștii, muncesc mașiniștii, muncesc tapișerii.

După știrile pe care le avem, dl Zaharie Bârsan pregătește o stagiune bogată și interesantă. Stagiunea se va începe cu *Thebaida* dlui Victor Eftimiu, care se va monta cu un fast deosebit, în decoruri noi, despre care se spune că nu vor fi mai prejos de acele dela Naționalul din București. Tragedia dlui Victor Eftimiu se va bucura de o interpretare desăvârșită, în fruntea căreia e dna Olympia Bârsan, reîntoarsă definitiv la Cluj.

Vor urma, apoi: *Prăbușirea*, dramă de dl I. Peretz, *Irena* de dl Adrian Pascu, *Rodia de aur* de Adrian Maniu și Al. O. Teodoreanu, *Doctorul în dilemă* de Bernard Shaw, *Ciocolatișera* comedie de Paul Gavault, *Dispărut!* altă comedie, de Al. Bisson, și așa mai departe. Un

repertoriu pentru toate gusturile, înăuntru căruia s'a dat, după cum se vede, o mare atenție pieselor originale. Dintre acestea, două sunt absolut inedite: *Prăbușirea și Irena*, deci vor vedea pentru întâia oară lumina rampei la Cluj, și apoi la București.

Personalul artistic al Teatrului național e cam acelaș cași în anul trecut. Câteva angajamente noi vor împlini cu prisosință câteva goluri neînsemnate. Printre noii angajați sunt câteva tinere elemente de talent și o foarte merituosă artistă, dna Aura Fotino, fostă societară a Teatrului Național din Craiova, pe care publicul ardelean o cunoaște dintr'un reușit turneu organizat acum câțiva ani.

Cu un program de lucru atât de variat și ales, Teatrul Național din Cluj intră în al șaptelea an de existență. Nădăjduim că va fi din ce în ce mai cercetat de public. Așa nădăjduiește, dealtfel, și dl Zaharie Bârsan...

*

Luminătorii satelor. — În congresul învățătorilor, care s'a ținut deunăzi la Timișoara, s'a vorbit din nou despre soarta vitregă a acestor luminători ai satelor noastre. S'au adus în discuție dovezi întristătoare despre nepăsarea cu care statul privește pe unii din cei mai prețioși slugitori ai săi. În Germania, învățătorii sunt plătiți mai bine chiar decât mulți alți funcționari. Un tânăr învățător, abia ieșit de pe băncile școlii primește un salariu echivalent cu 4000 lei românești, iar după douăzeci și cinci de ani de serviciu, acest salariu se împătrește. La noi, lucrurile stau cu totul altfel. Învățătorul român se sbate în ghiarele mizeriei, sărac, desconsiderat și uitat, amenințat de spectrul foamei și hărțuit de amărăciuni fără număr.

Chestiunea nu e atât de vulgară pe cât s'ar crede. E mai mult decât revendicarea unor stomacuri flămânde. E o foarte serioasă problemă culturală.

În viața satelor, de unde așteaptă

țara întreagă o deslănțuire mântuitoare de energie, învățătorul, dimpreună cu preotul, ar trebui să fie centrul de greutate și sprijinul cel mai puternic al conștiinței naționale. Statul însuși nu are în mijlocul păturilor largi țărănești un reprezentant mai sigur și mai însuflețit al intereselor sale de existență. Dați învățătorului alte posibilități de trai, mântuiți-l din ghiara desnădejzii, smulgeți-l din mărăcinișul însângerat al sărăciei, și veți avea în fiecare colțișor al României un ostaș bine echipat, bine hrănit, bine pregătit, al deșteptărei noastre naționale...

Greutățile bugetare sunt nenumărate, firește. Dar nu există sacrificiu prea mare, când e vorba de întărirea prin cultură a ideii naționale. Zadarnic ridicăm pretutindeni clădiri noi pentru școala de mâine a poporului. Înăuntru acestor ziduri e nevoie și de un suflet. De unde îl vom lua, dacă, încetul cu încetul, cariera de învățător a ajuns să fie ocolită cu spaimă?

Ceeace se poate realiza cu învățătorul-fruntaș al satului, anevoie se va putea înfirișca cu învățătorul-cercetaș. Cărmuitorii noștri să ia aminte.

POLITICE

Consiliul legislativ. — Nu se poate face imputarea, că nu adoptăm cu destulă grabă cele mai utile instituții. Partidele noastre politice, cu o egală și laudabilă râvnă, se întrec în intenții frumoase, revizându-și programul lor de guvernământ, și făgăduind realizarea celor mai nimerite inovații. Ni se dau, de obicei, legi destul de bune; numai aplicarea lor se face, mai totdeauna anapoda...

Consiliul legislativ, care s'a constituit deunăzi la București, e încă o inovație în materie politică, în privința căreia nu se poate spune nimic rău, dela început. Scopul acestui înalt așezământ, slujit aproape exclusiv de specialiști, e foarte simplu. El va fi colaborator per-

manent al guvernului și al Parlamentului în opera de legiferare a acestora, având însărcinarea de a pregăti și a studia toate proiectele de lege, pe care guvernul vrea să le propună, iar Parlamentul urmează să le discute. Consiliul legislativ va funcționa, deci, ca un corp de experți, fără patimă politică, animat de un rece simț de echitate, va aduna material statistic și documentar, va cerceta legiurile altor țări, va ține seama de situația specială a României, împiedicând erorile de concepție și prevenind greutățile de înfăptuire ale diferitelor reforme.

Ne vom vindeca astfel de ușurința cu care s'a legiferat până acum la noi. Era, într'adevăr un sistem prea comod și prea puțin folositor. Guvernul își pregătea legile în taină, fără nicio adâncire a problemelor, cam pe repezeală, și Parlamentul le vota la fel, de multe ori prin surprindere, fără multă discuție. Așa s'a întâmplat, de pildă, deunăzi cu importanta lege a Camerelor agricole, votată într'o singură ședință a Parlamentului și pusă în aplicare imediat, mai 'nainte ca opinia publică să ia cunoștință de ea. O nouă instituție, în jurul căreia urmează să se concentreze interesele a milioane de plugari, n'a fost cunoscută decât de câteva sute de persoane, ba cea mai mare parte a țării nici nu știau ce rost au aceste Camere agricole, care au făcut atâta vâlvă! Țăranii încep să se dumirească abia acum, după ce legea a fost executată și după ce alegerile agricole au trecut.

Un simplu exemplu. Altele se pot înșira cu acelaș rezultat. Ceeace însemnează că nu e de ajuns să oferim țării legi după ultima croială occidentală. E altceva mai important. Înainte de a fericii lumea cu legi noi, să căutăm a le populariza din vreme, arătându-le rostul și lămurindu-le înțelesul. Căci e o mare greșală a-se crede, că legile sunt pentru autorități. Legea este pentru cetățean, și cetățeanul e cel mai bun păzitor al legii, — când o cunoaște, o înțelege și o iubește.

Apelul la străinătate. — Liga Națiunilor a avut de judecat, în actuala ei sesiune, plângerea coloniștilor unguri din Banat, ale căror pământuri au fost expropriate prin reforma agrară. În urma unei strălucite pledoarii a dlui N. Titulescu, ministrul României la Londra, care a arătat că exproprierea coloniștilor unguri din Banat nu e decât repararea unei vechi nedreptăți a Ungariei de ieri față de elementul românesc, Liga Națiunii ne-a dat câștig de cauză în unanimitate. Un vechiu proces istoric a fost încheiat astfel, în favoarea României, și problema maghiară la granițele Banatului s'a rezolvat potrivit celui mai sigur principiu de echitate. În urma triumfului său, d. N. Titulescu a fost sărbătorit de toți reprezentanții statelor apusene la Geneva, și în cinstea sa s'a organizat un mare banchet, la care au luat parte și dna Wilson, văduva ilustrului președinte al Statelor Unite.

Presă maghiară din Cluj a înregistrat cu destulă amărăciune această hotărâre a Ligii Națiunilor. E o desiluzie pe care cu greu o pot ascunde. Cu două zile înainte de a veni știrea despre respingerea plângerei, ziarele minoritare se cam grăbiseră să anunțe că succesul coloniștilor unguri e mai mult ca sigur. Realitatea a căzut ca un duș de apă rece...

Să mărturisim drept, nu ne pare rău. Prea se abuzase în ultimul timp cu amenințările la Liga Națiunilor. Fiecare vânzător de haine vechi, care se credea persecutat de statul român, avea în buzunar o petiție pentru marele tribunal internațional dela Geneva. La fiecare pas ni se punea în vedere apelul la streinătate. Nădăjduim, că vom auzi mai rar asemenea refrenuri neplăcute.

Ocotirea lor cea mai sigură, minoritățile din România nu vor găsi-o la Liga Națiunilor, ci în înțelegerea prietenoasă cu poporul românesc.

*

DIFERITE

Universitate plutitoare. — Invenția se înțelege, e tot americană. Un mare transatlantic al Statelor Unite a fost transformat în Universitate călătoare pe valurile mării... Vaporul, care a slujit până acuma numai pentru transportarea pasagerilor, a fost transformat cu multă dibăcie în vederea noii sale destinații. El cuprinde acum mai multe săli de cursuri, laboratoare, dormitoare pentru studenți, biblioteci, săli de gimnastică și sport, bazine de înot, etc, etc. Profesorii au, firește, cabine și săli de mâncare separate.

Universitatea plutitoare americană poate imbarca până la o mie de studenți și câțiva zeci de profesori, preparatori etc. În timpul călătoriei sale pe apă se vor ținea cursuri și prelegeri. În fiecare port mai însemnat, studenții și profesorii vor debarca pe uscat, și vor face numeroase excursii și plimbări științifice. Cum vaporul va face timp de doi ani, înconjurul lumii, studenții vor avea prilejul să cerceteze ei înșiși toate ținuturile pământului, dela ecuator până în oceanele înghețate, îmbogățându-și cunoștințele cu studii făcute la fața locului.

Ideia, n'aveți ce spune, e ingenioasă. Dar numai în America se putea înfăptui!

*

Pentru ce e marea albastră? — Și, mai întâi de toate, marea e într'adevăr albastră? N'am putea să spunem acest lucru, căci nu e tocmai adevărat. Dacă marea Mediterană e, într'adevăr, de cele mai multe ori albastră, apoi celelalte mări nu sunt la fel. Oceanul are o culoare verzuie. Marea Nordului e galbuie. Marea Neagră... e neagră bineînțeles!

Nu numai că fiecare mare are o altă culoare, dar culoarea fiecărei mări se schimbă, dela un ceas la altul, după felul timpului. Se crede în deobște, că albastrul mării, — când e albastru, — nu e decât al-

bastrul cerului care se oglindește în apă. Așa se explică pentru ce marea Mediterană și mările tropicale sunt aproape totdeauna albastre. Fiind că și cerul e mereu albastru. Când cerul se acopere cu nori, și marea devine cenușie.

În fine, mai sunt și alte cauze care pot să schimbe înfățișarea mării. Astfel, prezența *noctilucilor*, niște ființe microscopice, dacă se găsesc în număr îndestulitor (1.000 pe centimetru cub) fac ca marea să fie fosforescentă. Alte animale mici, de pildă *pyrocistele* dau adeseori mării tropicale o culoare albă, din pricina căreia li se zice acelorora: „mări de lapte“.

Vor mai fi, apoi, și alte cauze. Oceanografia le caută. Să așteptăm până le găsește.

*

Cine dă mai mult? — Aveți la îndemână câteva sute de milioane și doriți să cumpărați un diamant celebru?

E vorba despre diamantul Orloff, care cântărește 193 carate și care e podoaba cea mai prețioasă a sceptorului foștilor împărați ai Rusiei, sceptoru pe care guvernul Sovietelor din Moscova are de gând să-l vândă la licitație publică.

Povestea diamantului Orloff merită să fie cunoscută.

În veacul al optsprezecelea, un grenadier francez pătrunse într'un templu indian, la Șeringam, și luă cu el, ca pradă de război, unul din ochii sculptori ai statuiei lui Brahma. Ochul dumnezeiesc al lui Brahma era de diamant adevărat! Grenadierul francez vându această admirabilă piatră prețioasă unui negustor din Europa, pe prețul de 37.000 franci. Apoi, din mână în mână, mărindu-și prețul dela o vânzare la alta, diamantul ajunse în stăpânirea principelui rus Orloff, care îl dăru Ecaterinei a doua. De atunci, diamantul a împodobit sceptorul împăraților ruși.

Cât despre sceptorul acesta, el e lucrat în aur masiv și cântărește peste cinci kilograme. Conține șaisprezece smaralde, trei sute șazeci

de rubine și două sute șazeci și cîpt de diamante, de diferite mărimi.

Cine vrea să-l cumpere ?

VITRINA CU CĂRȚI

În „Biblioteca Semănătorul“ din Arad au mai apărut următoarele cărți:

Ștefan Meteș: Moșiile Domnilor și boerilor din Țările române în Ardeal și Ungaria. Prețul 10 Lei.

Din o mulțime de documente adunate de prin arhive și biblioteci, tânărul și harnicul istoricograf Ștefan Meteș a alcătuit această broșură despre Moșiile Domnilor și boerilor din Țările române în Ardeal și Ungaria. Cu bogăție de date, dl Ștefan Meteș studiază puternica influență ce au avut-o Domnii și boerii din principatele române asupra vieții românești din Ardeal.

Prezența Domnilor și boerilor de dincolo de Carpați între iobagii Ardeleni a fost de-un neprețuit folos pentru neamul nostru.

Acești domni și boeri le-au clădit Românilor ardeleni lăcașuri sfinte pe cari le-au înzestrat cu odăjdii și cu cărți bisericești.

Și nu odată Români din Ardeal au găsit sprijin la voevozii Munteni și Moldoveni contra asupririlor ungurești și săsești.

Cartea dlui Ștefan Meteș ne luminează o parte a trecutului nostru pe aceste pământuri. Ea oferă o lectură foarte interesantă și n'avem cuvinte îndestul de calde pentru a o recomanda cetitorilor noștri.

V. Demetrius: Nuvele alese. Prețul 15 lei.

Activitatea literară a dlui V. Demetrius, mai cu seamă proza d-sale, este bine cunoscută de publicul nostru cetitor.

Volumul de nuvele alese pe care-l publică „Biblioteca Semănătorul“ din Arad, va grăbi răspândirea în cercuri cât mai largi a câtorva dintre cele mai frumoase și mai caracteristice pagini de proză ale dlui V. Demetrius.

Scrisul dlui Demetrius găsește un teren prielnic atât la orașe, cât și la sate. Nuvelele lui vor găsi prieteni mulți și statornici printre iubitorii de literatură.

Ion Montani: Valul care trece Prețul 10 Lei.

Volumul „Valul care trece“ e al doilea pe care dl. Ion Montani îl publică în „Biblioteca Semănătorul“.

Despre bogata activitate a dlui Ion Montani lăsăm să urmeze aceste juste aprecieri ale dlui E. Lovinescu:

„Activitatea publicistică de un pătrar de veac a dlui Ion Montani este bine cunoscută în Ardeal; prin seriozitatea problemelor puse, prin nivelul discuției și celace e mai puțin obișnuit în Ardeal, prin relieful expresiei rotunde și prin armonia arhitectonică cu care se încadrează ideea, o astfel de activitate merită să fie cunoscută și în vechiul regat. Publicistica dlui Ion Montani e de calitate culturală și literară; când ceace e bine gândit despre lucruri ce trec interesul momentului e și bine exprimat, se cuvine să înfrunte, sub forma cărții, și reflexia cititorului atent“.

Ștefan Meteș: Relațiile Mitropolitului Andrei Șaguna cu Români din Principatele Române. Prețul 5 Lei.

Măreța figură a Mitropolitului Andrei Șaguna a tentat condeiul tuturor istoricografilor români. Dl Ștefan Meteș, unul dintre ultimii sosiți pe câmpul nesfârșit al cercetărilor trecutului românesc, nu putea să nu-și îndrepte ostenele spre multipla activitate a marelui arhieru. Cu prilejul aniversării de 50 ani dela moartea Mitropolitului Șaguna în 1923, dl Ștefan Meteș a scris studiul de față, în care ne înfățișează relații bisericești culturale și politice din România.

Din aceste pagini, figura lui Șaguna ne apare cu toată grija ei de fiecare zi pentru interesele superioare ale neamului nostru și ale bisericii noastre străbune.

Din scrisorile adresate capilor bisericii românești de peste Carpați și altor Români de bine, se vede imensa râvnă ce o pune Șaguna în serviciul culturii românești.

Aceste contribuții aduse de dl Ștefan Meteș istoriografiei românești trebuiesc cunoscute de toți aceia cari se interesează de trecutul neamului nostru și de figurile istorice cari ne-au pregătit desrobirea.

Elena Farago: Scrisori. Prețul 5 lei.

În cele 64 de pagini ale volumașului, marea noastră poetă publică un ciclu de scrisori de toată frumusețea. Întâlnim în aceste pagini, versuri cari farmecă și fură.. Freamătă în ele acelaș suflet, pe care l-am întâlnit și în celelalte volume ale d-nei Farago... fructe grele de belșuguri cerești.

Volumașul poetei Elena Farago vine pe urma unei activități rodnice pe câmpul literaturii noastre și nu ne îndoim, o singură clipă, de călduroasa primire ce i-o va face publicul nostru cetitor.

SCRISORI DELA REDACȚIE

Merșiu Marta. Am primit banii și abonamentul Dtră este plătit până la 31 Decembrie 1925.

Trifu Ștefan. Am primit banii cu mulțumiri.

Reuniunea Meseriașilor și Negustorilor, Șugag. Cei 200 de Lei i-am primit, dar fiind abonamentul pentru instituții 300 de Lei, vi s'a mai cerut și diferența de 100 Lei.

Paraschiva Saftiu. Banii i-am primit, și abonamentul Dtră este plătit până la 31 Dec. 1925. — Adresa v-am schimbat'o.

Ghiuriță Vasile. În socoteala noastră nu este nici o greșală, și iată de ce: În anul trecut, când a mers revista pe numele Dșoarei Sabina Oprea, am primit câte 100 de Lei la 1. II și la 30. VI, iar în anul acesta nu am primit dela Dtră alți bani în afară de cei 100 Lei sosiți la 30 VI, și care vi s'au contat pe prima jumătate a anului curent.

Motora Minerva. Am primit banii, cu mulțumită.

PUBLICAȚII NOUI

George Voevidca: Epigrame, editura Bucur Orendovici, Suceava

Henric Ibsen; Peer Gyat, traducere de Adrian Maniu, ed. Fundația culturală principele Carol, 30 lei.

Dr. G. Preda: Câteva din impresiile unei călătorii în nordul Africe, 20 lei. Desp. Sibiu al Asociațiunii.

CETIȚI

DOUĂ IUBIRI

POEZIE LIRICE
DE
RADU MĂRGEAN

DE VÂNZARE

la Administrația revistei „Cosinzeana“

PREȚUL 10 L E I

COLECȚIE PREȚIOASĂ DE

ICOANE VECHI

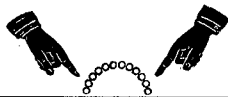
se află de vânzare și cu bucată

Se poate vedea în maga-
zinul de obiecte de artă

GRATZ

CLUJ, PIAȚA UNIRII No. 8

Cadoul cel mai frumos pe care-l
puteți face unui prieten,
rude sau cunoscut, este
o colecție din re-
vista bilu-
nară

„COSINZEANA“

cu sute de ilustrații,
poezii, nuvele, schițe
romane, articole și
∴ flori de-o zi. ∴

Colecția din anul 1922 costă
120, cea din 1923, 150 Lei,
iar cea din 1924 — 200 Lei.

Adresa destinatarului :

Revista „COSINZEANA“

roagă pe abonații săi să-și achite abonamentul regulat,
deoarece numai așa putem face fața cheltuelilor de
apariție, dacă cetitorii noștri ne plătesc la vreme
costul revistei. Este de dorit, ca abonamentul să
se plătească anticipat pe un an întreg, sau măcar
pe jumătate de an și nimeni să nu lase să i se
adune restanțe, deoarece ele sunt cele mai urgi-
site obstacole ale publicațiilor, neplăcute și
pentru revistă și pentru abonați.

IMPRIMATE DE ORICE NATURĂ
FURNIZEAZĂ
PROMPT
ȘIEFTIN

T
IPOGRAFIA

DR. S. BORNEMISA

CLUJ
PIAȚA CUZA
VODĂ No. 16

COMENZI

VENITE PRIN POSTĂ SE EXECUTĂ CU PRECĂDERE !!

BEREA albă a fabricii de bere CZELL
din Cluj este cea mai plăcută băutură.
Să nu fie confundată cu berea

„CZELL“

de altă proveniență, fiindcă NUMAI
berea „URSUS“ este berea ade-
verată plăcută din CLUJ-MĂNĂȘTUR